

רבי אברהם לייטנער זצ"ל
אבד"ק מאנטעווידעיא

שביעית בזמנה"ז אי הוי דאורייתא או דרבנן לדעת הרמב"ם

נולד חודש אלול תר"צ בגראסווארדיין לאביו מוה"ר נפתלי צבי לייטנער ז"ל, ניצול מהשואה באופן ניסי והגיע לארץ ישראל שם למד תורה אצל רבו הגה"צ מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל ראב"ד ירושלים. משם התגורר לארה"ב ובשנת תש"ח נתחתן עם בת הגאון המפורסם מווייצען זצ"ל בעל הבנין צבי. בשנת תש"כ נתקבל כאב"ד בעיר מאנטעווידעיא במדינת אורגוויי ובשנת תשכ"ד כשחזר לארה"ב נתמנה כר"מ בישיבת תורה ויראה ע"פ פיקודו של מרן הגה"צ מסאטמאר זצ"ל ובשנת תש"ל יסד ופתח שערי ישיבתו "בנין דוד" ע"ש דו"ז מאוהעל זצ"ל.

נפטר בן ע"ז שנים ביום ח"י חשוון שנה זו לאחר מחלה ממושכת ומנוחתו כבוד בביה"ח במאנרו ע"א.

תשובה זו נמסרה לדינו ע"י נכדו הר"ר ישכר בער קאהן שליט"א ותשוח"ח לו. וכל מי שיש בידו איזה דבר תורה מכתב או פסקים מהגאון זצ"ל מתבקש להתקשר להני"ל (718-302-9072).

י"א מנחם אב תשי"א

החיים והשלום על ראש ידי"נ האברך החסיד מופלג בתו"ש וכו' מו"ה נתן יוסף מייזעלס נ"ו הנה כבר זה כמה שרצייתי לכתוב לך אולם קודם נאבד ממני האדרעס שלך ושוב לא הי' שעת הכושר לכתוב ע"כ אצא אי"ה קעת בכותבת הגסה.

הנני לומד קעת מס' מנחות ויו"ד על הסדר ע"כ קשה לי לכתוב הערות כי במנחות אין ענינים ידועים כ"כ וביו"ד קשה להעיר.

הנה יען שאתם לומדים קעת סוגי' דשביעית באתי להעיר במה שנסתפקו עוד הראשונים איך דעת הרמב"ם לענין שביעית בזמנה"ז אי הוי דאורייתא או דרבנן, עי' כ"מ פ"ד מהל' שביעית הל' כ"ה ופ"י הל' ובפ"ד הל' כ"ט באמצע דבריו כתב דהרמב"ם ס"ל דהוא רק מדרבנן ועי' באריכות בספר פאת השלחן סי' כ"ג ס"ק כ"ג מה שהאריך וכתב ברור הדבר שהרמב"ם ס"ל שהוא מדרבנן, ויותר ספרים אין אתי לעיין בהם, אולם נ"ל שמצאתי ראי' שהרמב"ם ס"ל שהוא דאורייתא, דהנה ז"ל הראב"ד בפ"א הי"א בהשגה שם אנו קבלנו האנסיים ארנונא וכו' והמקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל ולא היתה שביעית נוהגת בהם אלא מדבריהם התירו לעבוד אבל לא במה שהחזיקו עכ"ל עיי"ש והוא מש"ס סנהדרין כ"ו ע"א, ואי נימא דס"ל להראב"ד דשביעית בזה"ז דרבנן א"כ למה לי' להמציא אוקימתא שלא נזכרה בש"ס דאיירי במקום שלא כבשו עולי בבל הא בעל המימרא שם בש"ס הוא ר' ינאי ובמתני' ר' שמעון דג"כ הוי אחר חורבן הבית וא"כ הי' שביעית דרבנן ול"ל להראב"ד לרחוק עצמו באוקימתא אע"כ ס"ל דשביעית בקרקע נוהגת אפי' בזמן שאין היובל נוהג.

והי' מקום קצת להתעקש דס"ל להראב"ד כשיטת התוס' בערכין ל"א ע"ב ד"ה התקין דיובל הי' נוהג בבית שני, וכן מצאתי ברבינו חננאל סנהדרין י"ב ע"א ד"ה ת"ר שפי' דהי' יובל בימי ר' עקיבא עיי"ש ותראה, והוא לכאורה קצת תמוה דזה הי' כבר אחר החורבן אלא שאין הדבר רחוק כל כך דאם הי' כל יושבי' עלי' בבית שני כדברי התוס' ערכין הנ"ל י"ל דנשארו גם אח"כ

קצת כי לא גלו כולם תיכף אחר החורבן ואולי עד ימי רבי עדיין נהגו יובל דבימי רבי הא מוכח בכמה דוכתי (גיטין ל"ו ע"א) דהי' כבר דרבנן, עכ"פ אי נימא דהראב"ד ס"ל כן י"ל דס"ל דבימי ר' שמעון עדיין נהגו יובל והי' שביעית דאורייתא ע"כ הוצרך לאוקמי במקום שלא כבשו עולי בבל.

אולם ליכא למימר הכי דהרמב"ם בפ"י האריך דבבית שני לא הי' יובל נהגו ואי הראב"ד לא ס"ל הכי הי' לו לחלוק כידוע יסוד מוסד להלכה דהיכא דהראב"ד לא פליג מודי לי' להרמב"ם, וא"כ ע"כ ס"ל דשביעית בזה"ז דאורייתא כאשר כתבתי ואי ס"ל להרמב"ם דהוא דרבנן כדמשמע מלשונו בפ"י ה"ט הו"ל להראב"ד לחלוק אלא דע"כ ידע הראב"ד בהרמב"ם דהוא דאורייתא.

ומה שהביא הפאת השלחן ראי' דהרמב"ם ס"ל שהוא דרבנן מלשונו בהל' בית הבחירה פ"ו הט"ז בסוף דבריו שכתב ולפיכך כל מקום שהחזיקו עולי בבל וכו' וחיוב שביעית ובמעשרות על הדרך שבארנו בהל' תרומה עכ"ל ור"ל ששם ביאר דמצד קדושת הארץ הוא דאורייתא אולם מטעם אחר הוא דרבנן, ורצה הפאת השלחן להוכיח מכאן מדכיל מעשר ושביעית בחדא דגם שביעית הוא דרבנן, ובמכ"ת לי נראה ראי' להיפך דהנה אי שביעית בזה"ז דרבנן הוא משני טעמים נפרדים דתרומה הטעם דכתיב כי תבואו ביאת כולכם ובשביעית הטעם דאיתקש ליובל וא"כ הו"ל להרמב"ם למימר כדביארנו בהל' תרומה ושביעית אלא ע"כ האי דביארנו לא קאי אלא על מעשר דסליק מיני' עי' בלשון הרמב"ם שם בהל' בית הבחירה ותבין.

עוד יש לי להעיר ביו"ד סי' ט"ז ס"י והוא לשון הרמב"ם בפ"ב מהל' שחיטה ה"י מותר לשחוט את המעוברת עיבור ירך אמו וצ"ע הכ"מ והלח"מ מקורו מתוספתא וש"ס חולין ע"ד ע"א, והנה שם לא הוזכר כלל מעובר ירך אמו רק הטעם משום דאתרביא מכל בבהמה דאינו טעון שחיטה וכיון דאינו טעון שחיטה אינו עובר על לא תשחטו וז"ב, ודע דזה לא תלוי כלל בעובר ירך אמו דעי' בתמורה י' וי"א וכ"ה פלוגתא דתנאי ואמוראי אי עובר ירך אמו ולא אישתמיט תנא למימר דלא מהני שחיטה לעובר במעי אמו.¹ ומש"כ התוס' בתמורה י"א ע"א ד"ה ומצא דלר"מ דס"ל דבן ה' הי' לא ניתר בשחיטת אמו ל"ל עובר ירך אמו הא ודאי דאי עובר ירך אמו ודאי ניתר בשחיטה אבל בהיפוך דמאן דס"ל ניתר בשחיטה יסבור עובר ירך אמו זה לא מצינו ומה שמותר בשחיטת אמו הוא מגזיה"כ דכל בבהמה, ועי' בכ"מ ולח"מ בפ"ד מהל' עבדים שנסתפקו בדעת הרמב"ם אי ס"ל עובר ירך אמו או לא וכן עי' בלח"מ פ"ד מהל' פסוהמ"ק ה"ו ג"כ לחד תי' ס"ל להרמב"ם דעובר לאו ירך אמו ולא הביא כלל האי רמב"ם מהל' שחיטה ששפתיו ברור מללו דעובר ירך אמו (והבאתי עוד ראי' לזה מהרמב"ם פ"ד מהל' תמורה שפסק דאם הפריש פסח מעוברת ירעו עד שיסתאבו ואי ס"ל עובר לאו ירך אמו הוא הו"ל לפסוק דהולד עצמו קרב כדאיתא בתמורה י"ט ע"א הכא בהפריש בהמה מעוברת עסקינן ור"א ס"ל כר"י עיי"ש ואכמ"ל).¹ וחפשי שוב במלא הרועים ערך עובר ירך אמו ולא הזכיר כלל לשון הרמב"ם בהל' שחיטה וצ"ע.

ועי' עוד בדין ולדות קדשים בשו"ת חת"ס יו"ד סי' נ"ו בסופו דאם הומם אח"כ הוי פסולי המוקדשים, ובזרע אברהם לא משמע כן ויש ע"ז כמה קושיות, ובמקנה כתובות י"א ע"א באריכות,

2. וכן מבואר להדיא בב"ק דף עח: דאף למ"ד עובר לאו ירך אמו ניתר בשחיטת אמו עיי"ש, הרי דאף למ"ד לאו ירך אמו אין בזה איסור דאיתו ואת בנו וכן העיר בשו"ת בית יצחק (אהע"ז ח"א סי' נ"ד אות ז) עיי"ש, ובמעשי למלך (בהשמטה להל' איסורי מזבח פ"ג הי"ב בד"ה אולם) עיי"ש, ועי' ח"י חת"ס עמ"ס ביצה (מהדורת ד. ו. בר"ה הואיל) שפי' דאין כונת הרמב"ם דעובר ירך אמו עיי"ש.

3. באמת פסק הרמב"ם בהל' פסוהמ"ק (פ"ד ה"ו) כר"י ולפי"ז תקשה דברי הרמב"ם אהרדי, עי' בחק נתן תמורה שם שעמד בזה, ומפ' דהרמב"ם אינו סובר עובר ירך אמו וכ"כ בשעה"מ ה' גניבה (פ"ב הי"ב) דלא כמהרש"ל, ושעה"מ הביא ג"כ ראי' זו מהרמב"ם ה' תמורה עיי"ש.

ובשפ"א מנחות פ' ע"א תוד"ה מאי קמ"ל תפס דהרמב"ם אית לי' עובר לאו ירך אמו והוא תמוה כמש"כ.

הנה אתמול תחת אחד השיחים נפל בדעתי חקירה איך הדין בכהן לענין פאות הראש לענין גידול פרע שהוא שלשים יום עי' ברמב"ם הל' ביאת המקדש, וא"כ למ"ד דשיעור פאות הראש הוא כדי שיכוף ראשו לעיקרו א"כ אפשר דבשלשים יום אינו גדל כ"כ ומה יעשה עם לאו דהקפת פאות הראש, (ומה שעוררני לזה הי' כי למדנו במס' זבחים כ"ו ע"א הוא בפנים ושערו בחוץ מהו ותמתי הא ממש אין זה במציאות שבשלשים יום יגדל שערו כ"כ שיהי' במציאות לשאלה זו ולעיל בזבחים י"ט ע"א יצא שערו בכגודו מהו פי' רש"י שערו ראשו ובשטמ"ק פי' שער בית השחי ואמרת ג"כ דלהשיטמ"ק מהאי טעמא לא בעי הש"ס בשער ראשו מדאינו במציאות, וכ"ז אינו דיוק כ"כ דהא הש"ס בעי כמ"פ גם במציאות רחוק עי' שבת קנ"ב ע"ב תוד"ה עד שיסתם בסוה"ד).

ונ"ל דהנה באמת יש לעיין דכשמגלח א' בשלשים יום כמה צריך לגלח דלא מצינו שצריך לגלח דוקא בתער וכעין תער ע"כ נראה דצריך לגלח לכל מ"ד שם במכות כדאית לי' ואסור לגדל יותר ע"ז שלשים יום וא"כ א"ש דמגלח כדי שיכוף ראשו לעיקרו ולאחר שלשים יום שוב מגלח עד שם (עי' במנ"ח שנסתפק בזה עיי"ש), אלא דלפי"ז משכח"ל בשער הראש דאין צריך לגלח כל שלשים יום כגון שגלח כעין תער ושוב יכול להמתין יותר משלשים יום, ואולי כיון שעכ"פ צריך לגלח מקום פאת הראש פסק הרמב"ם דצריך לגלח אחת בלי יום.

ועוי"ל דהנה לא מצאתי שיעור גדל פרע בכמה שערות הוא דאין סברא לומר שאם גדל שער אחד חייב (ובמנ"ח מצוה קמ"ט כתב דחייב גם בשער אחד) ואולי אינו חייב רק ברוב ראשו לפ"ז יכול לגדל פאות הראש ואולי יש בזה קצת מקור לדברי הרמב"ם שכתב דשיעור פאות הראש ארבעים שערות, ויל"ע בכ"ז ואין לי פנאי לחפש בספרים.

הנני לומד כעת מס' נדרים עם בני הרב מבאסארמעני ויש לי בזה כמה הערות ואם אתה ג"כ למדת בקרוב מס' זו הי' לי נחת גדול כי בכאן אין לי עם מי לפלפל ועיי"ז אין לי חשק לחדש כמש"כ הפנ"י בהקדמתו כי כל מה שחידש הצייע לפני חברים מקשיבים.

הנני חותם בברכת שבתא טבא (עש"ק פ' עקב)

דברי הכותב בחפזון

הק' אברהם לייטנער

עיקר הנס של חנוכה שנשאר עוד כח חיות וקדושה בישראל

עיקר הנס של חנוכה שנשאר עוד כח חיות וקדושה בישראל אחרי כל אשר עבר עליהם, להיות להם כהן גדול וצדיק כזה בתיקונא עילאה, להמשיך ברכה וטוב ולהיות לישראל לאור עולם.

(תפארת שלמה חנוכה ס"ט ע"א)